

PROFESSIONALISERING JEUGDZORG

De afgelopen jaren is in de jeugdzorg sterk ingezet op verdere professionalisering van de sector. In 2007 verscheen het Actieplan Professionalisering Jeugdzorg dat in 2011 overging in het Implementatieplan Professionalisering Jeugdzorg. Samen met uiteenlopende partijen uit het veld en de overheid heeft de NVMW hier actief aan meegedaan. Er is in de loop van de jaren veel werk verzet. Aan de vooravond van de transitie van de jeugdzorg, is het de moeite waard om een pas op de plaats te maken. Wat hebben we tot nu toe bereikt? En nog belangrijker: wat brengt de toekomst ons? Kunnen wij met al het werk dat is verzet contouren schetsen van de beroepsontwikkeling van de jeugdzorgwerker? DOOR JURJA STEENMEIJER

Wie goed zoekt vindt op internet tal van documenten die het professionaliserings-traject heeft opgeleverd. We noemen een aantal belangrijke pijlers. Bij de start van het traject zijn er *competentieprofielen* opgesteld, waaronder dat voor de jeugdzorgwerker. Dit profiel vormt het kader voor de verplichte beroepsregistratie die op dit moment wettelijk wordt geregeld. Er is een databank van na- en bijscholing opgericht. De eisen voor de eerste registratie en registratie na vijf jaar (herregistratie) zijn vastgesteld. Registratie is niet voor alle functies in de jeugdzorg verplicht. Daarvoor is er een kwaliteitskader Verantwoorde Werktoedeling ontwikkeld. Dit biedt inzicht in de taken waarvoor registratie vereist is. Ook is er een model Professioneel Statuut ontworpen dat instellingen houvast biedt voor de verdeling van verantwoordelijkheden tussen werkgever en professional. Daarnaast is gewerkt aan het verstevigen van de beroepsverenigingen. De NVMW heeft de Beroepscode voor de jeugdzorgwerker ontworpen die momenteel wordt geëvalueerd. Ook is er tuchtrecht in leven geroepen en wordt er bijscholing gegeven rond beroepsethiek. En tot slot is een flinke stap gezet met betrekking tot kwaliteitsverbetering van interventies door het ontwikkelen van richtlijnen voor de aanpak van bepaalde problemen.

WIE GEVEN DE PROFESSIONALISERING IN DE PRAKTIJK VORM?

Op de werkvloer wordt nog wel eens tegen de professionalisering aangekeken als een proces 'van buitenaf'. Dat is maar ten dele waar. De overheid heeft de jeugdzorgsector opgelegd om zich te professionaliseren, maar heeft de inhoud en de eindter-

men vooral aan de beroepsgroepen, opleidingen, cliëntorganisaties, brancheorganisaties en kennisinstituten overgelaten. De beroepsverenigingen zijn samen opgetrokken in het proces. Het gaat dan om de beroepsverenigingen van gedragswetenschappers NIP en NVO, en de beroepsverenigingen van maatschappelijk werkers (NVMW) en sociaal-agogisch werkers (Phorza). Deze laatstgenoemde vereniging is opgericht in 2005 en opgeheven in 2010, dus middenin het professionaliserings-traject. Voor de NVMW was dit aanleiding om de beroepsvereniging voor maatschappelijk werkers te verbreden. Sociaal-agogisch werkers, maar ook jeugdzorgwerkers die zich door de ontwikkelingen als aparte beroepsgroep ontwikkelden, werden nadrukkelijk uitgenodigd zich aan te sluiten bij de NVMW.

Dit leverde voor de NVMW de nodige dilemma's op. Het betekende een uitbreiding van beroepsgroepen, maar hoe verhoudt die uitbreiding zich precies met de identiteit van de vereniging? En vooral met de beroepsgroep die de vereniging groot heeft gebracht, de maatschappelijk werkers? Een aantal jaar geleden is de koers *Verbreden met behoud van identiteit* ingezet en in 2013 is deze omgedoopt tot *Verbreden met behoud van identiteiten*. Immers, de identiteit en dagelijkse praktijk van de jeugdzorgwerker verschillen van die van de gemiddelde maatschappelijk werker. De cliënt is minderjarig, en je werkt altijd binnen een systeem van ouders, verzorgers en familie. De 'meervoudige partijdigheid' is een belangrijk uitgangspunt in het werken binnen een systeem. In 2012 resulteerde dit in een nieuwe Beroepscode voor jeugdzorgwerkers. Phorza had in haar kortstondige bestaan zelf een Beroepscode voor sociaal-agogen ontwikkeld, en deze wordt nu beheerd door de NVMW. Analooq hieraan

zijn de tuchtcolleges in 2012 uitgebreid met sociaal-agogische en jeugdzorgwerkers. Beoordeling dient immers te gebeuren door beroepsgenoten met kennis van de dagelijkse praktijk en de voor hun beroepsgroep geldende code.

U ZEGT... TUCHTRECHT?!?

Waar jeugdzorgwerkers over het algemeen heel positief staan ten opzichte van het professionaliseringstraject, roept het tuchtrecht de nodige vragen op. Het is nu tien jaar geleden dat de peuter Savanna om het leven kwam en iedere jeugdzorgwerker staat nog goed voor ogen hoe de betrokken gezinsvoogd voor de rechter kwam te staan, met als aanklacht: 'zwaar lichamelijk letsel door schuld'. Deze strafzaak werd ervaren als een aanklacht tegen de hele jeugdzorgsector. De gezinsvoogd is vrijgesproken, maar de schrik zat er goed in. Het vergt soms veel overtuigingskracht om aan jeugdzorgwerkers uit te leggen dat het tuchtrecht juist bescherming kan bieden.

Het gaat immers om de legitimatie van je handelen, waarbij de Beroepscode houvast geeft. Wanneer je de keuzes in je werk goed motiveert op basis van de Beroepscode en goed documenteert in je rapportage, dan heb je niet veel te vrezen als het gaat om tuchtrecht. Dan biedt het een kans om transparant te laten zien hoe je werkt, om dit uit te leggen aan vakgenoten en ook aan cliënten, die soms moeite hebben met je keuzes. Je kunt laten zien hoe professioneel je de dilemma's hebt benaderd, de keuzes hebt gemaakt en hebt omschreven. Het handelen van de professional wordt getoetst door beroepsgenoten. Een tuchtcollege kan oordelen – ook al zijn de cliënten niet tevreden of worden kinderen ernstig beschadigd – dat het handelen van de professional in beroepsethisch perspectief correct en zuiver is geweest. Op de website professionaliseringjeugdzorg.nl staat een informatief filmpje over het tuchtrecht, waarin mensen uit de praktijk tekst en uitleg geven.

PROFESSIELE AUTONOMIE

Al met al krijgt de professional door de professionalisering en de daarmee gepaard gaande verplichte beroepsregistratie meer handelingsruimte. Ondersteund door een goede opleiding die alle benodigde competenties aanleert, de registratiecriteria die zorgen dat een professional intervisie volgt en zich door bijscholing blijft ontwikkelen en ondersteund door richtlijnen, is de professional toegerust zelfstandig en deskundig een professioneel oordeel te vormen. Dat is ook de verantwoordelijkheid die de Beroepscode bij de professional neerlegt. In de Wet op de

Jeugdzorg is bepaald dat Bureaus Jeugdzorg en de jeugdzorgaanbieders er zorg voor dienen te dragen dat: 'geregistreerde jeugdprofessionals hun taken kunnen verrichten met inachtneming van de beroepsethische normen waaraan zij door de inschrijving in het kwaliteitsregister jeugd zijn gebonden'. Het is de verwachting dat min of meer dezelfde tekst zal worden opgenomen in de nieuwe Jeugdwet, die per 1 januari 2015 in werking treedt.

Het kan voorkomen dat iemand binnen de organisatie – die verantwoordelijk is voor de kwaliteit van zorg voor cliënten, maar ook waakt over het welbevinden en de veiligheid van medewerkers – tot een ander inzicht komt dan de jeugdzorgwerker. Of dat een team in een gezamenlijk besluit afwijkt van het oordeel van de individuele professional. Voor de jeugdzorgwerker kan dat een dilemma opleveren: je bent zelf verantwoordelijk, maar tegelijkertijd vraagt het werken binnen een team en een organisatie dat je samen tot een breed gedragen en eenduidig besluit komt. Hoe verhouden dergelijke situaties zich tot de Beroepscode als richtsnoer en het tuchtrecht? Een professioneel statuut is een document dat uitkomst kan bieden wanneer er spanning ontstaat tussen het zelfstandige oordeel van de professional en de verantwoordelijkheden die je hebt als medewerker van een organisatie. Op de website professionaliseringjeugdzorg.nl staat een model van dit professionele statuut en een handreiking voor implementatie.

KWALITEITSREGISTER JEUGDZORG

Het register voor jeugdzorgwerkers wordt binnenkort overgeheveld van BAMw naar de Stichting Kwaliteitsregister Jeugdzorg. Deze stichting bestaat al en buigt zich nu over de organisatorische aspecten: een registratiesysteem waarbij professionals online hun gegevens en registerpunten kunnen bijhouden, de nodige personele ondersteuning en het inrichten van de tuchtcolleges. De officiële start zal zijn wanneer het ministerie van VWS deze stichting aanwijst als de in de wet genoemde 'registerstichting'.

PROFESSIELE AUTONOMIE EN DE TRANSITIE JEUGDZORG

De hierboven beschreven ontwikkelingen zijn maar een deel van het hele plaatje. Want naast de professionalisering wordt de jeugdzorg overgeheveld naar gemeenten. Ook op het terrein van professionalisering, beroepsethiek en autonomie levert de transitie van de jeugdzorg vragen op. Want wanneer medewer-

kers van Jeugdzorg samenwerken in de wijkteams, hoe zit het dan met de gedeelde verantwoordelijkheid en de individuele aanspreekbaarheid? En mogen de gemeenten als opdrachtgevers van professionals eisen dat zij bijvoorbeeld gesignaleerde fraude verplicht melden?

Directeur van de NVMW Lies Schilder maakt zich met name zorgen over de borging van het beroepsgeheim. In een reactie op het Besluit Jeugdwet 2015 aan het ministerie van VWS pleit zij ervoor om nadrukkelijk te regelen dat de professional zich bij het nakomen van voorschriften over beleidsinformatie aan zijn beroepsethische normen kan houden: 'Anders plaatsen de wetgever en in het verlengde daarvan de gemeenten de jeugd-professional in een onmogelijke situatie waarin hij verplicht is zich enerzijds – en in de eerste plaats – aan zijn beroepsgeheim te houden en anderzijds een waslijst aan persoonlijke informatie over zijn cliënten te verstrekken. De noodzaak van bescherming van het beroepsgeheim geldt altijd al, maar geldt zeker in een situatie waarin de lokale overheid het hulpaanbod bepaalt. Deze doet dit dicht op de persoonlijke levenssfeer van burgers. Dit is een voordeel voor het leveren van hulp op maat maar vergroot het risico dat er inbreuk wordt gedaan op de privacy van cliënten. Goede hulp vereist dat deze erop kunnen vertrouwen dat hun hulpverleners er primair voor hen zijn. Het beroepsgeheim vormt hiervoor hun waarborg.' (volledige reactie te lezen op nvmw.nl)

Gezien de ontwikkelingen tot nu toe, en de veranderingen en uitdagingen in de nabije toekomst, is het belangrijker dan ooit om als jeugdzorgwerker juist op het professionele vlak de verbinding te blijven zoeken met elkaar en met de beroepsvereniging. Zoals gezegd zijn de code, het tuchtrecht, de registratie-criteria geen 'externe aangelegenheden', maar juist een zaak van de beroepsgroep zelf. Een belangrijk uitgangspunt van de professionalisering is dat de beroepsgroep zelf bepaalt wat de normen moeten zijn voor 'goed handelen'. En wat goede criteria zijn voor de registratie. En zelfs hoe geoordeeld moet worden wanneer een beroepsbeoefenaar zich niet houdt aan de normen in de Beroepscode. Maar ook wanneer de professionele autonomie binnen de eigen organisatie of binnen de wijkteams onder verantwoordelijkheid van gemeenten onder druk komt te staan, heb je elkaar als beroepsgroep nodig om samen vaste grond te vinden en als deskundige professionals met trots een complex maar prachtig beroep uit te oefenen. <

JONGE PROFESSIONALS EN ERVAREN SOCIAAL WERKERS LEREN VAN ELKAAR

DOOR DYAN KREGTING

De functiegroep Young Professionals en Studenten van de NVMW is voortdurend bezig om de positie van Young Professionals binnen het sociaalagogisch domein en de arbeidsmarkt te versterken. Hiervoor zijn zij een coachproject gestart waarin ervaren sociaal werkers en jonge professionals competenties, ervaringen en vaardigheden kunnen uitwisselen. Het project dient om sociaal werkers te ondersteunen bij de profilering en professionalisering van de sociaal werker in deze tijd van transitie van het sociaal domein. De Young Professional (YP) kan door het contact zijn netwerk vergroten en de ervaren sociaal werker wordt geïnformeerd over nieuwe ontwikkelingen in het werkveld. Na een oproep bij de NVMW en op social media is in maart gestart met het in contact brengen van vier coachkoppels.

ERVARINGEN VAN DE DEELNEMERS

De ervaringen van de coachkoppels zijn positief. Amarilys Ortela en Lia Bakker (YP) zijn beiden enthousiast over het initiatief. Lia vindt het project waardevol, doordat ervaring en kennis worden doorgegeven en het wiel niet opnieuw uitgevonden hoeft te worden.

Harold van Mullem (YP) kan de kennis die hij in het contact met Ron Bolscher opdoet goed gebruiken tijdens zijn studie Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (MWD). Zij hebben regelmatig contact over de methodische aanpak, concrete casuïstiekbespreking en praktische tips. De meerwaarde voor Ron is zijn kennis, kunde en ervaring te delen. Daarnaast vindt Ron het belangrijk dat hij